

повному обов'язі залишаться в розпорядженні місцевих органів влади.

Механізм вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень нижче 0,9 середнього показника по Україні отримують базову дотацію (80 % суми, необхідної для досягнення показника 0,9), для підвищення рівня їх забезпеченості. Для місцевих бюджетів з рівнем надходжень в межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється. Водночас із бюджетів із значним рівнем надходжень на одного жителя передбачена реверсна дотація до державного бюджету в обсязі 50 % перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

Для обрахунку обсягів базової та реверсної дотації на 2015 рік використовувались дані щодо наявного населення станом на 01.01.2014 року та фактичних надходжень податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток, згідно з даними Державної служби статистики України та Державної казначейської служби України відповідно.

Нові механізми подолання фіскальних асиметрій повинні передбачати поступове вирівнювання забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць бюджетними коштами при одночасному створенні стимулів для місцевих органів влади і самоврядування до раціоналізації показників місцевих бюджетів та нарощування їх дохідної бази.

Література

1. Юрій С.І. Фінанси. Фінансове вирівнювання. Підручник /С.І.Юрій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://libfree.com>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 №79-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» від 28.12.2014 №80- VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

Світлана БУРЛУЦЬКА

Одеський національний економічний університет, Україна

ПРУЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ДРАЙВЕРІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В академічних, соціально-економічних та політичних дослідженнях останніх років все частіше використовується термін «пружність» - дефініція, покликана ідентифікувати реакцію об'єкта або системи на шоки або збудники рівноваги. Шокові впливи на розвиток соціально-економічних систем не потрібно розглядати винятково як негативні явища. Особливо на регіональному рівні шокові впливи можуть стати визначальним поштовхом в ланцюжку позитивних змін у динаміці постшокового економічного розвитку.

У наукових колах існує переважна думка, що параметри довгострокового розвитку переважно обумовлені сталістю (повільними змінами) у технології та інших чинників продуктивності, а короткострокові шоки, у випадку їх виникнення, не справляють тривалого ефекту на ці шляхи росту [1, 2]. Проте, як зазначалося у наших попередніх роботах [3], різний рівень пружності регіональних соціально-економічних системи, за умов певної послідовності глибоких шоків і наступних відновлень, сприятиме значним змінам у векторі довгострокового шляху розвитку. Під пружністю слід розуміти можливість економіки (регіону) протистояти або відновлюватися після ринкових, конкурентних, екологічних і інших зовнішніх шоків і повертатися на шлях зростання, при необхідності, перетерпівши адаптивні зміни у економічних, соціальних та інституціональних механізмах.

Для оцінки параметрів пружності підсистем випуску регіональних соціально-економічних утворень у відповідь на короткострокові шоки та їх впливу на довгострокову динаміку розвитку пропонуються такі показники:

1) глибина шоку – співвідношення мінімального фактичного значення випуску (валового регіонального продукту) у післяшочовий період до максимального рівня випуску регіону (області) у дошочовий період. Передбачається, що економіка регіону досить швидко реагує на шок, а отже, падіння випуску досягає свого «дна» на протязі одного року. Гіпотетично падіння може спостерігатися на меншому часовому проміжку, але наявна статистична інформація дозволяє ідентифікувати параметри вітчизняних регіонів тільки з проміжком в один рік.

2) швидкість відновлення – середньозважений параметр зростання

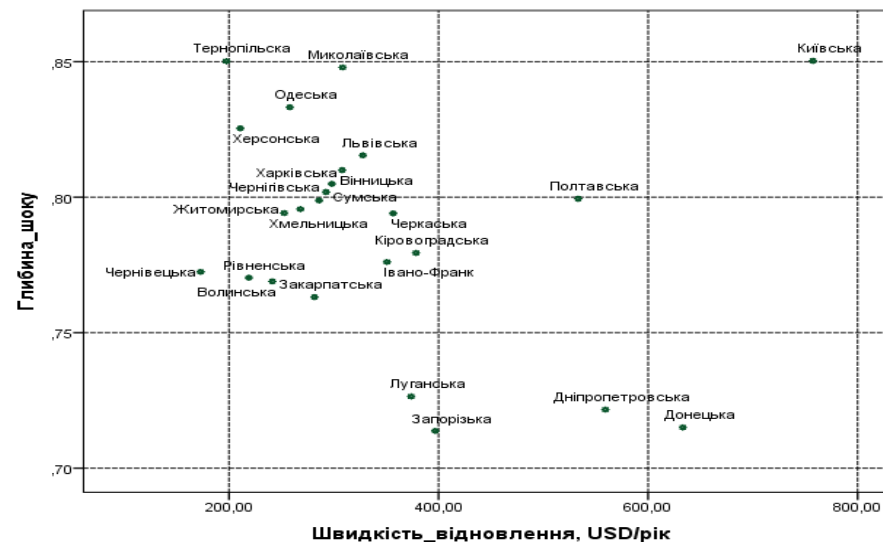
рівня регіонального випуску в розрахунку на рік. На відміну від шоку процес відновлення є більш довгостроковим, таким чином інформаційну цінність має не обсяг відновлення (він еквівалентний глибині шоку), а його строк. За умов низької дискретності вихідних даних, більш точну оцінку терміну відновлення забезпечує показник швидкості.

3) індекс відновлення характеризує післяшочову динаміку регіональної підсистеми випуску. Якщо індекс приймає значення більше за одиницю, то це свідчить про повне відновлення після шоку та повернення на траєкторію дошочового зростання. Значення менші за одиницю вказують на неповне відновлення та загрозу економічної депресії. Кількісно цьому індексу відповідає співвідношення максимального фактичного значення випуску (валового регіонального продукту) у післяшочовий період до максимального рівня випуску регіону (області) у дошочовий період.

Показники глибини шоку та швидкості відновлення безпосередньо характеризують пружність регіональної системи, а індекс відновлення дозволяє оцінити вплив пружності на довгострокову динаміку розвитку. Для емпіричної перевірки розглянутих взаємозв'язків доцільним є розрахунок запропонованих показників для областей України. Для аналізу вибрано проміжок часу з 2008 по 2014 рік. Таке рішення обумовлено наявністю чітко ідентифікованих шоків для економіки України: світової фінансової кризи 2007-2008 років та вітчизняної соціально-економічної (політичної) кризи 2013-2014 років. Якщо чинниками поточної кризи стали Революція Гідності, анексія Криму, війна на Донбасі і подальша динаміка розвитку економіки України об'єктивно відрізнятиметься від попереднього вектору, то криза 2008 року повністю відповідає припущенням концепту пружності. Обробка (ієрархічна кластеризація) стандартизованих даних в програмному пакеті IBM SPSS Statistics дозволила отримати діаграму розсіювання параметрів пружності (рис.1).

Мінімальний рівень глибини шоку (0,853 одиниці) та максимальна швидкість відновлення 757,34 USD на особу характеризують Київську область. Максимальний рівень глибини шоку (0,72 одиниці) та швидкість відновлення 596,11 USD на особу притаманні кластеру у складі Запорізької та Луганської областей. Більш висока швидкість відновлення (596,12 USD) при попередньому рівні глибини шоку має кластер в складі Донецької та Дніпропетровської області. Параметри пружності останніх двох кластерів обумовлені експортною

спрямованістю їх виробничого комплексу (металургія, хімічна промисловість, важке машинобудування, добувна промисловість). А отже їх відновлення цілком залежне від відновлення світової економіки. До того ж функціонування саме цих регіонів України пов'язано з негативними проявами ефекту «прокляття ресурсів» [9, р.23]. Найбільший кластер нараховує 18 областей має найменшу швидкість відновлення (278,34 USD) та глибину шоку 0,8 одиниць. Отримані результати вказують на чітку залежність між характеристиками регіону (виробничим потенціалом, галузевою домінантою, ступенем інтегрованості у світове господарство) та параметрами пружності.

Рис. 1. Діаграма розсіювання параметрів пружності областей за 2009-2013 роки

Джерело: Розраховано та побудовано автором за даними [4]

Результати проведеного аналізу вказують на можливість використання показників глибини шоку, швидкості та індексу відновлення для ідентифікації рівня регіональної соціально-економічної пружності. Додатково слід акцентувати увагу, що проведена багатовимірною класифікацією параметрів пружності не дозволила ідентифікувати деякі особливості регіонів. Так представники різних кластерів, а саме: Донецька, Закарпатська, Запорізька, Київська та Луганська області на відміну від інших регіонів вже у 2013 році мали певні ознаки стагнації. Отже, подальші дослідження потрібно спрямовувати на пошук

додаткових індикаторів пружної реакції та їх зв'язку з параметрами сталого розвитку регіонів.

Література

1. Friedman M. The «Plucking Model» of Business Fluctuations Revisited. / M. Friedman/ - Economic Inquiry, 1993. – April. - P.171-177.
2. De Long B. How does macroeconomic policy affect output? / B. De Long, S. Lawrence.- Brooking Papers on Economic Activity, 1988. - 19(2). – P. 433-494.
3. Бурлуцька С.В. Безпека соціально-економічних систем: онтологічний аспект / С.В. Бурлуцька // Часопис економічних реформ. Северодонецьк: Луганський національний університет ім. В.Даля - 2015. - № 3 (19). - С. 50-55
4. Статистичний щорічник «Україна у цифрах у 2014 році» / Державна служба статистики України; за ред. І.М. Жук. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2015. – 238 с.

**Андрій БУТОВ,
Володимир КОСТЕЦЬКИЙ**

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Останні 20 років засвідчують стрімке поширення децентралізації як політичного та інституційного феномену у більшості країн світу. Десь процес децентралізації поглиблює, раціоналізує та систематизує уже звичні практики, десь впроваджує цілком нові принципи та механізми у організацію публічної влади. Проте незаперечним є факт універсальності цієї тенденції та певної спільності незалежно від країни та політичної системи.

Зважаючи на численні конституційні зміни чи доповнення, котрі були здійснені для запровадження децентралізації в різних країнах, цей процес є вітально важливим, а роль та позиція місцевого самоврядування та значне зростання їх повноважень та ресурсів піднята на якісно інший щабель у демократичних державах, не зважаючи на певні труднощі та перепони на шляху впровадження відповідних змін та реорганізації системи державного управління.

Нові умови, котрі забезпечуються завдяки впровадженню реформ з децентралізації, сприяють творенню нового лідерства, відповідальності та активного залучення громадян на місцевому рівні задля більш ефективного та якісного управління власними громадами та задоволення місцевих потреб.

Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [2].

Децентралізація – це реорганізація державної влади та передача значних повноважень та ресурсних можливостей від державних органів органам місцевого самоврядування. При чому повноваження мають передаватись на найнижчий – тобто найближчий до людей рівень, за умови, що це не шкодить якості наданих послуг і такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Іншими словами децентралізація передбачає побудову ефективної взаємодії різних рівнів обраної та призначеної влади, в центрі якої стоїть інтерес громадянина. При запровадженні конкретних моделей та механізмів зазвичай керуються принципом субсидіарності, відповідно до якого завдання повинні вирішуватись на найнижчому або віддаленому від центра рівні, де їх вирішення є можливим та ефективним.

Виходячи із досвіду європейських держав одним із основних концептуальних підходів до реформування системи адміністративно-територіального устрою є об'єднання адміністративно-територіальних одиниць, що мають спільний адміністративний центр, тобто створення об'єднаної територіальної громади (ОТГ) [1].

Створення об'єднаної територіальної громади дають такі можливості:

– громади отримують в управління земельні ресурси в межах ОТГ, в тому числі поза межами населених пунктів. Вся земля районного підпорядкування розподіляється між об'єднаними територіальними громадами;

– самостійне визначення можливостей забудови в межах ОТГ, надання дозвільних документів, прийняття в експлуатацію будинків та інших об'єктів. Запровадження прозорих і однакових для усіх процедур;

– об'єднаній територіальній громаді може бути створена муніципальна міліція, що виконуватиме функцію охорони правопорядку та буде утримуватись за кошти територіальної громади;